

KAPPEN MET KOOIEN

**WAAROM DE EU MOET STOPPEN MET HET
GEBRUIK VAN KOOIEN IN DE VEEHOUDERIJ**

INLEIDING

In de Europese veehouderij slijten honderden miljoenen dieren hun hele leven in kleine, kale kooien. Vele andere miljoenen dieren zitten een groot deel van hun leven in kooien opgesloten. Deze dieronvriendelijke huisvesting hindert de dieren ernstig in hun natuurlijke gedrag.

Niet alleen legkippen zitten in kooien. Ook miljoenen konijnen, varkens, kwartels, eenden en ganzen lijden ernstig in krappe kooien in de Europese veehouderij. Allemaal dieren met gevoel, die pijn en vreugde kunnen ervaren. Dit verouderde huisvestingsstelsel veroorzaakt ernstige gezondheids- en welzijnsproblemen: dieren in kooien leiden geen dierwaardig bestaan.

Heel veel mensen willen een beter leven voor de dieren in veehouderij. Maar liefst 94% van de Europeanen vindt het belangrijk dat het welzijn van dieren in de veehouderij beschermd wordt en 82% vindt dat deze dieren beter beschermd moeten worden.

Dit rapport zet uiteen waarom de EU moet stoppen met het gebruik van kooien in de veehouderij en wat er moet gebeuren om dat mogelijk te maken.

Het is tijd om te kappen met kooien!

Moedervarkens in ligboxen

© Compassion in World Farming

“ Bij het formuleren en uitvoeren van het beleid van de Unie op het gebied van landbouw, visserij, vervoer, interne markt en onderzoek, technologische ontwikkeling en de ruimte, houden de Unie en de lidstaten ten volle rekening met hetgeen vereist is voor het welzijn van dieren als wezens met gevoel, ... ”

Geconsolideerde versie van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Publicatieblad van de Europese Unie C 115, 09.05.2008

SAMENVATTING

- In de EU brengen meer dan 300 miljoen dieren hun hele leven, of een groot deel daarvan, door in kooien – van moedervarkens in kraamhokken tot legkippen in zogeheten ‘verrijkte’ en koloniekooien.
- Toonaangevende dierenwelzijnswetenschappers zijn het erover eens dat opsluiting in kooien het welzijn van dieren ernstig aantast.
- De wetenschap toont aan dat het opsluiten van dieren in kooien wreed is. Dieren hebben gevoel en zijn in staat pijn en vreugde te voelen. Opsluiting in een kooi veroorzaakt ernstig leed, omdat de dieren sterk beperkt worden in hun bewegingsvrijheid en nauwelijks mogelijkheid hebben hun natuurlijk gedrag te uiten. Dit leidt tot stress en frustratie.
- Volgens de publieke opinie moet er meer gedaan moet worden om dieren in de veehouderij te beschermen. De overgrote meerderheid (94%) van de Europeanen vindt het belangrijk dat het welzijn van dieren in de veehouderij beschermd wordt en 82% vindt dat deze dieren beter beschermd moeten worden.
- Kooien worden volop gebruikt in de veehouderij en bij veel verschillende diersoorten. Zo staan moedervarkens vast tussen stalen stangen waar ze hun biggetjes amper kunnen verzorgen. Konijnen en kwartels slijten hun hele leven in kale kooien. Piepjonge kalfjes staan apart opgesloten. En eenden en ganzen worden in kooien opgesloten om onder dwang gevoerd te worden voor de productie van foie gras.
- Hoewel het EU-verbod op kale legbatterijen in 2012 van kracht werd, wordt nog steeds meer dan de helft van de commerciële legkippen in zogeheten ‘verrijkte’ en koloniekooien gehouden. Daarnaast worden ouderdieren en kuikens ook in – vaak kale - kooien gehouden.
- Veel kalveren worden de eerste 8 weken van hun leven in hun eentje opgesloten in een hok.
- De EU-wetgeving voor dieren in de veehouderij schrijft voor dat ‘de bewegingsvrijheid van een dier... niet op zodanige wijze mag worden beperkt dat het dier daardoor onnodig lijden of letsel wordt toegebracht.’ Er staat ook dat ‘wanneer een dier permanent of regelmatig geïmmobiliseerd wordt, het voldoende ruimte moet worden gelaten voor zijn fysiologische en ethologische behoeften, overeenkomstig de bestaande ervaring en wetenschappelijke kennis’. Alle huisvestingsystemen die wij in dit rapport noemen, zijn in overtreding met deze wet. Toch worden ze op grote schaal door veel lidstaten gebruikt.
- Een aantal EU-lidstaten heeft al nationale wetgeving ingevoerd die het gebruik van bepaalde soorten kooien in de veehouderij verbiedt. In Zweden zijn bijvoorbeeld alle kooien voor moedervarkens (ligboxen en kraamkooien) verboden en in het Verenigd Koninkrijk zijn ligboxen verboden. ‘Verrijkte’ kooien voor legkippen zijn inmiddels verboden in Luxemburg en worden vanaf 2021 in Nederland verboden. Vanaf 2025 verbiedt Duitsland alle kippenkooien. In Nederlandse supermarkten liggen geen kooi-eieren meer en ook in andere landen in Europa schakelen supermarkten steeds meer over op kooivrije eieren.
- Er is dringend behoefte aan EU-wetgeving om het gebruik van de dieronvriendelijke kooien in de veehouderij te beëindigen. We dringen er ook bij de afzonderlijke lidstaten op aan via de invoering van nationale regelgeving te werken aan een diervriendelijkere veehouderij en het gebruik van kooien te verbieden.

“ ‘Er bestaat een hiërarchie van behoeften. De behoefte aan ongedwongen bewegingsvrijheid staat aan de basis daarvan. Dat betekent dat er geen welzijnsmaatregelen zijn die bewegingsvrijheid kunnen vervangen. Zonder bewegingsvrijheid is een leven niets waard

”

Andrzej Elżanowski
Professor Dierkunde
Universiteit Warschau

HET IS TIJD OM TE KAPPEN MET KOOIEN

OPSLUITING

Elk jaar worden meer dan 300 miljoen dieren, waaronder kippen, kwartels, konijnen, varkens en eenden, opgesloten in kooien in de Europese veehouderij.

In een kooi is een dier opgesloten in een zeer krappe ruimte en is volledig afhankelijk van zijn verzorger voor eten en water. Het dier wordt beroofd van zijn autonomie en wordt ernstig beperkt in het uiten van zijn natuurlijke gedrag. Er kan nauwelijks aan de fundamentele lichamelijke en mentale behoeftes van een dier worden voldaan.

Dieren hebben gevoel. Ze kunnen vele verschillende gevoelens en emoties ervaren, zoals vreugde, angst, pijn en frustratie. Ze kunnen ook leren door ervaring, kunnen problemen oplossen en nauwe sociale banden aangaan, die overeenkomen met vriendschappen tussen mensen. In een kooi heeft een dier geen enkele mogelijkheid om zichzelf te zijn en wordt het gereduceerd tot niets meer dan een product.

Professor Christine Nicol van de afdeling Klinische Diergeneeskunde aan de Universiteit van Bristol zegt het volgende over de 'opmerkelijke cognitieve mogelijkheden en culturele innovaties' van kippen: "De uitdaging voor ons is om mensen te leren dat elk dier dat we van plan zijn te eten of te gebruiken, een complex individu is en om onze landbouwcultuur daarop aan te passen."

Kippen in een verrijkte kooi

Een zeug in een kraamkooi, met biggetjes

© Compassion in World Farming

© Compassion in World Farming

HET PROBLEEM MET KOOIEN IS DAT ZE:

individuele dieren (die van nature groepsdieren zijn) kunnen afzonderen... bijvoorbeeld fokkonijnen, jonge kalveren en moedervarkens in de eerste periode van de dracht.

heel beperkt ruimte bieden, soms zowel in de breedte als in de hoogte. Vrouwelijke fokkonijnen (voedsters) kunnen niet volledig rechtop zitten, liggen, zich uitstrekken of staan en moedervarkens kunnen zich niet omdraaien, laat staan lopen.

geen enkele verrijking bieden. Ze bestaan meestal uit niets meer dan metalen stangen en een draadgazen of betonnen vloer, met een voer- en waterautomaat. Dit geldt bijvoorbeeld voor moedervarkens, kwartels, vleeskonijnen en vrouwelijke fokkonijnen.

in grote aantallen bij elkaar staan geplaatst. Meestal staan de kooien in rijen op elkaar opgestapeld in schuren. Het houden van zulke grote aantallen dieren zo dicht bij elkaar vergroot de kans op ziektes en leidt tot slechte leefomstandigheden, zoals slechte luchtkwaliteit.

grote groepen dieren in een kleine ruimte bij elkaar pakken. Bijvoorbeeld kwartels en konijnen die worden gehouden voor hun vlees. De dieren kunnen moeilijk rondlopen en rusten.

lichaamsbeweging verhinderen, met gezondheidsproblemen tot gevolg, zoals lage botdichtheid bij moedervarkens, konijnen en legkippen. De beperking van natuurlijk gedrag leidt tevens tot frustratie.

Ook vooraanstaande dierenwelzijn-experts hebben kritiek op de kooisystemen.

“ Door het opsluiten van een zeug in een kooi tijdens de dracht, kan zij zich niet terugtrekken uit de groep om een nestplaats te vinden en om nestmateriaal te zoeken en een nest te bouwen. Iets waar heel haar fysiologie en gedrag op gericht is. Als gevolg daarvan reageert de zeug met ernstige stress. Ze wordt daardoor vatbaarder voor ziekte en de geboorte duurt langer, wat weer een risico is voor het welzijn van haar nakomelingen. ”

Professor Bo Algers, dierenarts en emeritus hoogleraar Dierhygiëne van het Instituut voor de leefomgeving en gezondheid van dieren, Landbouwuniversiteit Zweden.

Het meest recente Eurobarometer onderzoek laat zien dat de maatschappelijke steun voor het verbeteren van het welzijn van dieren in de veehouderij overweldigend is: 94% van de mensen in Europa vindt het belangrijk dat het welzijn van dieren in de veehouderij beschermd wordt en 82% vindt dat deze dieren beter beschermd moeten worden. Sterker nog, de meerderheid van de mensen is bereid meer te betalen voor producten van productiesystemen met een hoger dierenwelzijn.

Wereldwijd luisteren veel toonaangevende bedrijven naar hun klanten en kiezen ze voor kooivrije producten. In vervolg op het belangrijke besluit van McDonalds in 2015 om vanaf 2025 in Amerika alleen kooivrije eieren te gebruiken, hebben honderden Amerikaanse bedrijven, waaronder Walmart, Nestlé en Starbucks, nu ook aangekondigd dat ze van plan zijn kooivrij te gaan. De Canadian Retail Council zet zich ervoor in dat alle supermarktketens in Canada ook kooivrij worden.

Ook in Europa hebben honderden grote retailers en merken, waaronder Danone, Aramark, Lidl en Sodexo, toegezegd dat ze in de hele Europese Unie alleen kooivrije eieren gaan gebruiken.

We moeten zorgen dat de EU niet achterblijft.

Dankzij succesvolle campagnes en onderzoeken van Compassion in World Farming en andere organisaties is er vooruitgang geboekt. Recente successen zijn o.a. het verbod op kalverkisten in 2007, het verbannen van kale legbatterijen voor legkippen in 2012, en een gedeeltelijk verbod op ligboxen voor moedervarkens in 2013. Vanaf 2021 worden alle kooien verboden in de biologische veehouderij in de EU. Het Europese Verdrag van Lissabon dat in 2009 werd ondertekend erkent dieren wettelijk als wezens met gevoel. Dat betekent dat er rekening moet worden gehouden met hun welzijn voordat nieuwe wetgeving ingevoerd kan worden.

VOORLOPERS IN EUROPA

- Luxemburg heeft de zogeheten 'verrijkte' kooien voor legkippen al verboden. In 2021 worden ze in Nederland verboden en in 2025 schaft Duitsland alle kippenkooien af.
- In het Verenigd Koninkrijk en Zweden is er een totaalverbod op ligboxen voor moedervarkens en in Nederland zijn die uitsluitend toegestaan in de eerste vier dagen na inseminatie. In Denemarken mogen in nieuwe varkensstallen ligboxen alleen voor 3 dagen gebruikt worden. Dit wordt in 2035 van kracht in alle systemen.
- Kraamkooien zijn in Zweden verboden en Denemarken wil ervoor zorgen dat in 2020 10% van de moedervarkens niet meer in kraamkooien wordt gehouden.
- In Oostenrijk zijn kooien voor konijnen die voor vlees worden gehouden sinds 2012 verboden. In België worden vanaf 2025 konijnen niet meer in kooien gehouden. In Nederland werden kale konijnenkooien in 2016 verboden en in Duitsland worden ze in 2024 verboden.

Maar dit zijn de uitzonderingen. Kooisystemen blijven in gebruik in de gehele Europese Unie. Specialisten, wetenschappers en het publiek zijn het erover eens dat het gebruik van kooien wreed, achterhaald en onnodig is. Het gebruik van kooien moet daarom in de hele Europese veehouderij beëindigd worden. Beleidsmakers moeten die kentering teweegbrengen door het opstellen en steunen van nieuwe of aangepaste wetgeving

“ De dierenwereld wemelt van een enorme verscheidenheid aan ademende, voelende, gevoelige wezens die niet alleen bestaan maar hun eigen leven leiden. Elk dier probeert verder te komen, om voedsel en een schuilplaats voor zichzelf te vinden, zich voort te planten, te doen wat prettig is en te vermijden wat slecht is. Er is een rijkdom aan goede dingen: voedsel, water, beweging, rust, onderdak, zon, schaduw, ontdekking, anticipatie, sociale interactie, spel en seks. En omdat dieren zich aan goede dingen aanpassen, heeft de evolutie ervoor gezorgd dat ze de mogelijkheid hebben om te genieten van hun beloning. Net als wij, zijn het genotszoekers. ”

Dr Jonathan Balcombe, etholoog, Pleasurable Kingdom - *Animals and the Nature of Feeling Good*

KONIJNEN

In de Europese veehouderij worden zo'n 120 miljoen konijnen gehouden en bijna allemaal zitten ze hun hele leven in kooien. Elk konijn wordt gehouden in een kooi die zo klein is dat alle natuurlijke gedragingen ernstig belemmerd worden. Sommige dieren kunnen niet eens rechtop staan. Dit vreselijke dierenleed is geheel onnodig. Er zijn veel diervriendelijkere commerciële alternatieven beschikbaar.

“ De omstandigheden waarin konijnen in veel plaatsen in Europa worden gehouden zijn dieronvriendelijk, gruwelijk, ongezond en in strijd met verantwoorde veehouderij. Dit blijkt uit de frequentie van lichamelijke en geestelijke ziekten en onbedoelde verliezen... ”

Prof. David Morton, voorzitter van de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA), wetenschappelijk rapport Werkgroep Impact huisvestings- en veeteeltsystemen op de gezondheid en het welzijn van konijnen in de vee-industrie; emeritus hoogleraar, School van biowetenschappen aan de universiteit van Birmingham, Verenigd Koninkrijk.

© Compassion in World Farming/konijnenhouderij met vrije uitloop, Frankrijk

Het trieste leven in een kooi

Bijna alle konijnen in de EU zitten opgesloten in kale draadgazen kooien, die zo overvol zijn dat elk konijn minder dan een A4'tje ruimte heeft. Dat betekent dat de dieren ernstig beperkt zijn in hun bewegingsvrijheid. Ze kunnen niet eens een normale houding aannemen, zoals gestrekt liggen of rechtop zitten met hun oren omhoog. Door de beperkte lichaamsbeweging is er kans op verzwakking van de botten. De ondergrond van metaaldraad veroorzaakt doorgaans pijnlijke zweren aan de poten en voetzolen; dit is een gangbare reden voor het ruimen van moederdieren (voedsters).

Daarnaast kunnen konijnen in kooien een aantal belangrijke natuurlijke gedragingen niet uiten, zoals graven, zich verstoppen en voedsel zoeken. Dat kan leiden tot enorme stress en afwijkend gedrag zoals overmatige vachtverzorging en het voortdurend knagen aan de kooi.

Veel konijnen sterven voortijdig of worden gedood, om daarna vervangen te worden. Antibioticagebruik is hoog om de vaak voorkomende ademhalings- en darmziekten tegen te gaan. Desondanks is het sterftepercentage nog steeds onacceptabel hoog.

Huisvestingsystemen met beter dierenwelzijn

Sommige vooruitstrevende EU lidstaten lopen voorop en kiezen voor systemen die beter welzijn mogelijk maken.

België heeft als gevolg van groeiende maatschappelijke bezorgdheid over conventionele kale kooien, besloten over te stappen op zogenaamde parkhuisvesting. Deze biedt meer ruimte per konijn dan kooien, de vloeren zijn comfortabeler en de dieren hebben genoeg ruimte om zich uit te strekken of rechtop te zitten. Ze kunnen springen en er zijn buizen waarin ze zich kunnen verstoppen. Er zijn platforms op verschillende hoogte waar de konijnen op kunnen springen. Bovendien hebben de dieren materiaal om te knagen en krijgen ze stro en hooi, wat goed is voor de spijsvertering.

Hoewel geen enkel bestaand huisvestingssysteem voldoet aan alle gedragsbehoeften van konijnen, is parkhuisvesting diervriendelijker voor konijnen.

WAT MOET EUROPA DOEN?

De Europese Commissie moet het voortouw nemen om konijnen in de EU te beschermen. We dringen er bij Commissie en lidstaten op aan om effectieve maatregelen te nemen om de kooihuisvesting van konijnen te beëindigen en ervoor te zorgen dat konijnen diervriendelijker gehouden worden. Er worden in de EU nog zo'n 61 miljoen konijnen gehouden in zogenaamde 'backyardfarming', kleine, niet gespecialiseerde boerenbedrijven. Overheden registreren niet in welke systemen deze konijnen gehuisvest worden. Het vermoeden is dat miljoenen opgesloten zitten in kooien of hokken. De lidstaten moeten verplicht worden te registreren hoe dieren in deze bedrijven gehuisvest worden. En de nieuwe wetgeving die kooien en andere kale intensieve systemen verbiedt, moet ook voor deze konijnen gelden.

Konijnen in een kale kooi

© Compassion in World Farming

Wetgeving

Het houden van konijnen in kooien is zeer dieronvriendelijk en moet beëindigd worden. Momenteel is er geen soort-specifieke Europese wetgeving die konijnen beschermt.

Wél hebben sommige lidstaten vooruitgang geboekt op nationaal niveau. Met name België, dat in 2016 begon met het uitfaseren van konijnenkooien, met 2025 als einddatum.¹ Oostenrijk, Zweden, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Nederland hebben allemaal nationale wetgeving die het welzijn van konijnen enige bescherming biedt.

© Compassion in World Farming

ONTHULD HET BEST BEWAARDE GEHEIM VAN DE VEE-INDUSTRIE

In 2014 gingen inspecteurs van Compassion in World Farming undercover bij 16 commerciële konijnenhouderijen in vijf EU-landen: Italië, Griekenland, Tsjechië, Polen en Cyprus.

Onze inspecteurs filmden en beschreven vreselijk leed.

Vuil: In veel gevallen zaten levende konijnen tussen rottende dode konijnen en grote hopen ontlasting.

Wreed: Konijnen waren opgesloten in piepkleine draadgazen kooien, die letsel en stress veroorzaakten, en het hen onmogelijk maakten hun natuurlijke gedrag te uiten.

“ Een doorsnee konijnenhouderij in de vee-industrie. De deuren gaan open en de vliegen zwermen rond je gezicht, ze zitten op alle kooien en op de lens van mijn camera. Daarachter zie je de kopjes van duizenden konijnen, opgesloten in rijen kooien zonder enige vorm van verrijking en zonder hoop. ”

Ooggetuigenverslag van een CIWF-inspecteur over een konijnenhouderij in Polen.

KOM IN ACTIE

Het Europese Parlement nam in 2017 een rapport aan dat erkende dat een kale kooi een ongeschikt huisvestingssysteem voor konijnen is, en dat de Europese Commissie ocriep om wetgeving op te stellen om konijnen in de veehouderij te beschermen.

De Europese Commissie moet het voortouw nemen om alle konijnen in de EU te beschermen. We dringen er bij Commissie en lidstaten op aan om effectieve maatregelen te nemen die een einde te maken aan de kooihuisvesting van konijnen en om ervoor te zorgen dat konijnen diervriendelijker gehouden worden.

KAPPEN MET KOOIEN

HET IS TIJD VOOR DE EU OM TE KAPPEN MET KOOIEN VOOR KONIJNEN

■ **Achter tralies:** Konijnen brengen hun hele leven door in kooien. Moederdieren worden geslacht als ze rond de 10 maanden zijn. Vaderdieren kunnen zo'n 6 jaar gehouden worden.

■ **Piepkleine ruimte:** Elk (vlees)konijn heeft doorgaans slechts 450-600 cm² ruimte, dat is nog minder dan een A4'tje. De kooien zijn maar 28-35cm hoog. Moederdieren worden afzonderlijk opgesloten in draadkooien met een afmeting van ongeveer 45 x 65 cm. Die ruimte is niet groot genoeg om gestrekt te liggen, laat staan te springen.

■ **Kale kooien:** De kooien zijn vaak van kaal metaal draad, zonder stro of verrijking

■ **Afmetingen van een konijn:** Gestrekt liggend: 75 cm, rechtop staand: 75 cm

HUISVESTINGSSYSTEMEN VOOR KONIJNEN

KALE EN VERRIJKTE KOOIEN

SLECHT Natuurlijk gedrag wordt ernstig belemmerd. De zeer nauwe kooien laten minimale bewegingsvrijheid toe, waarbij de konijnen nauwelijks kunnen liggen of staan. Er wordt geen enkele vorm van stro of verrijking geboden.

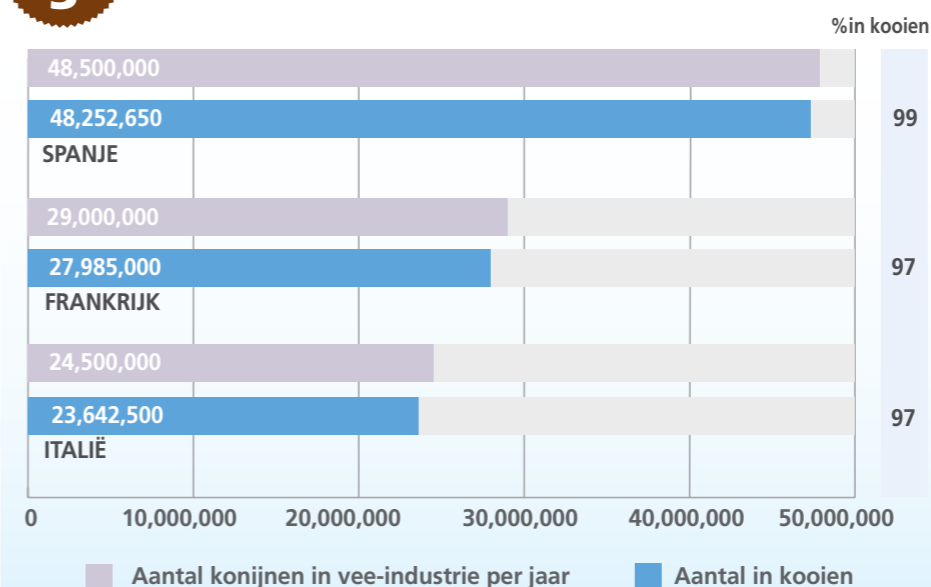
SCHARREL, BUITENHOK EN PARKHUISVESTING

BETER bieden ruimte voor normale gedragingen zoals huppelen, en toegang tot vegetatie om te grazen. Er is echter een groter risico op blootstelling aan parasieten, ziekte en -als de dieren buiten komen- roofdieren.

Bij parkhuisvesting zijn er op verschillende hoogtes platformen, comfortabele vloeren, knaagbriketten en hooi en strooi voor vezels. Groepshuisvesting voor vrouwtjes is essentieel voor hun geestelijk welzijn.

TOP 3

VAN EU-LANDEN DIE COMMERCIEEL KONIJNEN HOUDEN

LEGKIPPEN

In Europa zitten rond de 400 miljoen legkippen in commerciële bedrijven, waarvan de helft in overvolle kooien. De ruimte per vogel is net iets meer dan de grootte van een A4'tje. Kippen verdienen een beter leven: ze moeten de kooien uit en op diervriendelijkere manieren gehouden worden.

“ Ik had hoge verwachtingen dat [verrijkte kooien]... een groot deel van de welzijnsproblemen zouden oplossen, maar de commercieel ingerichte kooien die ik nu zie voldoen daar echt niet aan... ”

Ian Duncan, emeritus hoogleraar en emeritus voorzitter van Dierenwelzijn aan de universiteit van Guelph, Ontario, Canada

© Shutterstock

Het trieste leven in een kooi

Momenteel leven 210 miljoen kippen in zogeheten 'verrijkte' kooien en koloniekooien. Deze kooien zouden een verbetering moeten zijn op de traditionele kale legbatterijkooien, die sinds 2012 verboden zijn. De verbeteringen zijn echter minimaal en het natuurlijke gedrag wordt nog steeds ernstig beperkt.

Kippen in kooien hebben geen dierwaardig bestaan. Ze hebben geen ruimte om te fladderen, om zich uit te rekken, het verenkleed te verzorgen, laat staan te scharrelen, te rennen, vliegen, in een boom te klimmen of te vluchten. Er wordt maar heel zelden strooiselmateriaal aangeboden, omdat dit voor stof kan zorgen. Er is daarom geen mogelijkheid voor de kippen om een stofbad te nemen.

Kippen hebben een sterke behoefte om op stok te gaan: op een hoger niveau te zitten om zich te beschermen tegen roofdieren. De zitstokken in de kooien zijn echter niet hoog genoeg voor de kip om zich veilig te voelen. Bovendien verhinderen de te laag geplaatste zitstokken de bewegingsvrijheid. Verder lopen ze het risico van onderen gepikt te worden door andere kippen.

De ernstige beperking van natuurlijk gedrag in een kooi kan leiden tot frustratie en stereotypisch gedrag. Het gebrek aan beweging kan bovendien leiden tot lichamelijke problemen zoals broze botten.

Kippenkooien in Nederland

Veel Nederlanders denken dat sinds de afschaffing van de klassieke legbatterij in 2012 er geen kippen meer in kooien zitten. Niets is minder waar; in Nederland leven ruim 6 miljoen dieren onder zeer slechte omstandigheden in de iets grotere 'verrijkte' en koloniekooien.

In de **verrijkte kooi** heeft een kip iets meer dan een A4-tje ruimte, een zitstok, een plastic matje met wat strooisel en een flapje als legnest.

De **koloniekooi** is iets hoger, heeft twee zitstokken, een groter matje en legnest, maar de kip heeft nog altijd minder dan twee A4-tjes aan ruimte.

Sinds 2008 mogen verrijkte kooien niet meer gebouwd worden in Nederland en in 2021 worden deze geheel verboden. De koloniekooi blijft echter toegestaan, terwijl deze vanaf 2025 in Duitsland wel wordt afgeschaft in verband met het grote dierenleed. CIWF pleit ervoor dat alle Europese landen het voorbeeld van Duitsland volgen.

Huisvestingsystemen met beter dierenwelzijn

Scharrelstallen met en zonder voliëres zijn beter voor het welzijn van legkippen omdat de dieren meer ruimte hebben om te bewegen en er meer natuurlijk gedrag, waaronder fladderen, scharrelen en stofbaden mogelijk is. Toch hebben de dieren ieder maar ongeveer twee A4-tjes aan ruimte en komen ze nooit buiten.

In vrije uitloop- en biologische systemen kunnen de kippen gedurende de dag de wei in, waar vaak ook bomen en struiken staan. In de biologische houderij hebben de kippen binnen meer ruimte vergeleken met vrij-uitloop.

Vrije uitloop- en biologische systemen bieden de kippen veel meer mogelijkheden om te bewegen en hun natuurlijke gedrag te uiten. Zo kunnen ze scharrelen, naar voedsel zoeken in de aarde, klimmen, fladderen, een stofbad nemen en frisse lucht en zonlicht ervaren. Bovendien vullen de dieren buiten hun voeding aan met planten, kruiden, zaden en insecten.

Wetgeving

Na jarenlange campagnes van Compassion in World Farming en andere dierenbeschermingsorganisaties, werd in 2012² de kale legbatterij verboden in de EU.

WAT MOET EUROPA DOEN?

De Europese Commissie moet het voortouw nemen om alle legkippen in de EU te beschermen. We dringen er bij Commissie en lidstaten op aan om effectieve maatregelen te nemen om de kooihuisvesting van legkippen te beëindigen en ervoor te zorgen dat kippen diervriendelijker gehouden worden.

Maar de EU staat nog steeds zogenoemde 'verrijkte' kooien en koloniekooien toe. Een aantal lidstaten heeft al vooruitgang geboekt: zo zijn in Luxemburg³ verrijkte kooien verboden en in Nederland gebeurt dit in 2021. Oostenrijk verbiedt ze per 2020⁴ en in Duitsland zijn vanaf 2025 alle kippenkooien verboden.⁵ Toch leeft de helft van de legkippen in de EU nog steeds in kooien.

Naast de 400 miljoen kippen in commerciële bedrijven, leefden er in 2013 naar schatting 59 miljoen kippen op kleinere houderijen (minder dan 350 kippen per boerderij). Een deel hiervan wordt naar alle waarschijnlijkheid in kooien gehouden. Omdat de wetgeving voor commercieel gehouden leghennen niet van toepassing is op deze kleinere groepen kippen, zitten deze dieren vaak in kale, krappe kooien.

Jaarlijks zitten er naast 210 miljoen volwassen kippen ook nog eens vele miljoenen kuikens en jonge kippen (opfokhennen) in kooien. Het aantal jonge kippen dat in kooien leeft is niet vastgelegd, maar waarschijnlijk zijn dat er meer dan 100 miljoen per jaar.

De huidige wetgeving voor legkippen heeft geen betrekking op:

- Groepen van minder dan 350 kippen
- Jonge legkippen (opfokhennen)
- Ouderdieren
- Andere soorten vogels zoals kwartels

De Europese Commissie moet garanderen dat de nieuwe wetgeving betrekking heeft op alle vogels die eieren leggen, onafhankelijk van de grootte van de groep en de levensfase.

Kippen in 'verrijkte' kooien

DE LANGE WEG NAAR VRIJHEID

2012: De EU richtlijn voor de bescherming van legkippen werd van kracht, waarmee er in de EU een eind kwam aan kale legbatterijen.

2015: Inspecteurs van Compassion in World Farming gingen undercover in vier EU-lidstaten om te zien wat de 'verrijkte' kooi betekent voor leghennen in Europa.

Ze filmde bij tien bedrijven in Frankrijk, Italië, Tsjechië en Cyprus het leed van miljoenen kippen die in kooien zitten.

Hoewel de 'verrijkte' kooien op de bedrijven voldoen aan de eisen van de Richtlijn, voldoen ze niet aan de

fundamentele, natuurlijke behoeftes van de dieren.

Inspecteurs kwamen kippen tegen met zwaar ingekorte snavels en ernstig gehavende lichamen door pikkerij. De dieren waren extreem bang en zeer schuw voor menselijk contact; andere waren te ziek om te bewegen. In de krappe kooien hebben de vogels bijna geen bewegingsruimte.

2017: Compassion in World Farming Nederland start een campagne voor een einde aan alle kippenkooien in Nederland. In Nederland leven nog jaarlijks 6 miljoen legkippen in verrijkte kooien en koloniekooien.

KOM IN ACTIE

De Europese Commissie moet het voortouw nemen om alle legkippen in de EU te beschermen. We dringen er bij Commissie en lidstaten op aan om effectieve maatregelen te nemen om de kooihuisvesting van legkippen te beëindigen en ervoor te zorgen dat kippen diervriendelijker gehouden worden. Regels voor het verbod op kooien moeten ook gelden voor groepen met minder dan 350 kippen.

KAPPEN MET KOOIEN

HET IS TIJD VOOR DE EU OM TE KAPPEN MET KOOIEN VOOR LEGKIPPEN

■ **Achter tralies:** In de Europese veehouderij zit meer dan 50% van de 400 miljoen legkippen hun hele volwassen leven opgesloten achter tralies in krappe kooien.

■ **Minimale ruimte:** Kippen hebben net iets meer dan een A4-tje aan ruimte per kip (750cm²). De minimumhoogte van de kooi is slechts 45cm. Bij koloniekooien heeft een kip iets minder dan twee A4-tjes en is de hoogte gemiddeld 55cm.

■ **Beperking van natuurlijk gedrag:** Kippen kunnen niet vrij scharrelen, fladderen, hun vleugels strekken, een stofbad nemen of frisse lucht en zonlicht ervaren.

■ **Gemiddelde lichaamsgrootte van een kip:** Spanwijdte van de vleugels: 76cm, hoogte: 25cm - 38cm

HUISVESTINGSSYSTEMEN LEGKIPPEN

VERRIJKTE KOOIEN EN KOLONIEKOOIEN

SLECHT beperken lichaamsbeweging en natuurlijk gedrag in ernstige mate. De ruimte per kip is net iets meer dan de grootte van een A4'tje in een verrijkte kooi en iets minder dan twee A4-tjes in een koloniekooi

SCHARRELSTALLEN

BETER laten een aantal natuurlijke gedragingen toe zoals rondlopen en stofbaden. Maar de ruimte per dier is nog altijd erg beperkt en de dieren komen nooit buiten.

VRIJE UITLOOP EN BIOLOGISCH

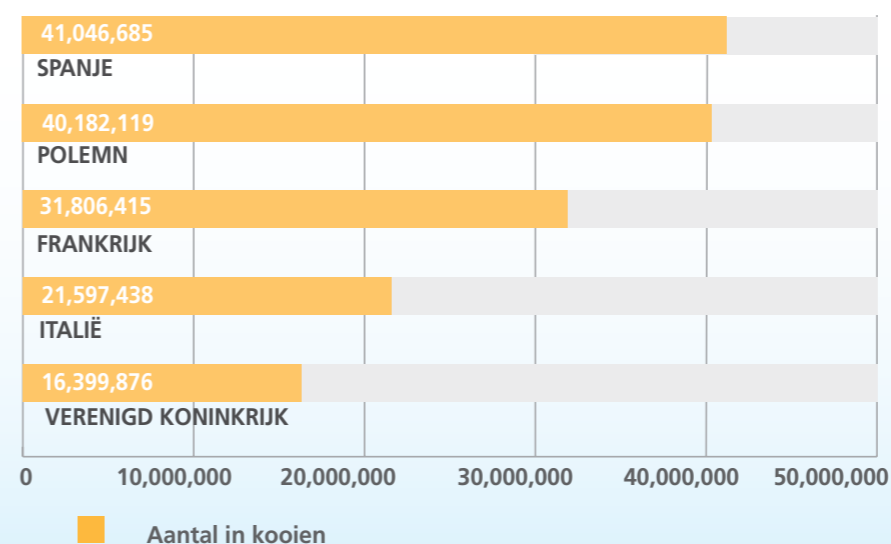
BEST geven kippen veel meer ruimte voor natuurlijk gedrag. Kippen bewegen meer en scharrelen buiten.

Veranderingen in de voedingsindustrie

Honderden grote retailers en merken in de EU, waaronder Danone, Nestlé, Aramark, Lidl en Sodexo hebben toegezegd dat ze in de hele Europese Unie alleen kooivrije eieren gaan gebruiken.

TOP 5 VAN EU-LANDEN DIE LEGKIPPEN IN KOOIEN HOUDEN OP COMMERCIËLE BEDRIJVEN

MOEDERVARKENS

In de EU zijn er zo'n 12 miljoen moedervarkens. Zij moeten zoveel mogelijk biggen werpen die als vleesvarkens worden opgefokt. De meerderheid van de moedervarkens brengt bijna de helft van haar leven door in kooien waarin ze zich niet eens kan omkeren.

De meeste worden vijf weken lang in kooien gehouden aan het begin van de dracht. In Nederland is dat maximaal 4 dagen. Ongeveer een week voor de geboorte worden ze weer vijf weken opgesloten. Ze bevallen in de kraamkooi en zogen hun biggetjes door de tralies van de kooi. Als ze eenmaal zijn vrijgelaten, worden ze weer geïnsemineerd en begint de cyclus van voren af aan.

Vanwege het ernstige dierenleed moeten de kooien voor moedervarkens worden verboden.

“ We hebben laten zien dat varkens een aantal cognitieve vaardigheden hebben die ook voorkomen bij hoog intelligente diersoorten zoals honden, chimpansees, olifanten, dolfijnen en zelfs mensen. Er is degelijk wetenschappelijk bewijs dat erop duidt dat we onze relatie tot varkens moeten heroverwegen ”

Neurowetenschapper, Lori Marino van de Emory universiteit

© istockphoto

Varkenskooien

De **ligbox** is een smal, metalen hok waarin een moedervarken tot wel vijf weken wordt opgesloten aan het begin van de dracht.

Moedervarkens vertonen in de kooien vaak afwijkend gedrag, zoals tralies bijten.

Kraamkooi: een smalle, metalen constructie waarin het moedervarken wordt opgesloten vanaf een week voor de bevalling totdat de biggetjes 21-28 dagen oud zijn. Omdat ze in de kooi zit, heeft ze bijna geen interactie met haar biggetjes. Ze kan alleen op haar zij liggen om ze te voeren door de tralies.

Het moedervarken moet bevallen in een kooi en brengt daar 4 tot 5 weken in door.

Zodra de biggen bij haar weggehaald zijn, wordt het moedervarken weer losgelaten uit de kraamkooi. Binnen enkele dagen wordt ze opnieuw geïnsemineerd en teruggezet in de ligbox, waar de hele cyclus van voren af aan begint.

Het trieste leven in een kooi

Moedervarkens die opgesloten zitten in ligboxen of kraamkooien hebben geen enkele autonomie; ze hebben geen ruimte voor de meest basale gedragingen. Deze zeer gevoelige dieren worden gereduceerd tot productie-eenheden. Dit is geen dierwaardig bestaan.

Gedurende de eerste vijf weken van de dracht worden moedervarkens opgesloten in ligboxen waardoor ze geen sociale interactie met andere varkens hebben. Bovendien worden deze zindelijke dieren gedwongen zich te ontlasten op hun rustplaats. Ze kunnen niet lopen en zich zelfs niet omdraaien. Deze opsluiting kan leiden tot afwijkend gedrag, zoals tralies bijten, overmatig drinken en apathie. Het kan ook leiden tot broze botten door het gebrek aan beweging en blaasontstekingen doordat ze moeten liggen in hun eigen ontlasting.

Moedervarkens werpen gemiddeld iets vaker dan twee keer per jaar biggen en brengen iedere keer zo'n vier tot vijf weken door in de kraamkooi (voor, tijdens en na de bevalling). Ze lopen het risico op lichamelijk letsel, zweren en verwondingen doordat ze langdurig moeten liggen op een harde, betonnen vloer. Tijdens de bevalling kan een moedervarken niet eens een paar stapjes zetten of zich omdraaien om te verliggen. De dieren hebben een sterke natuurlijke drang om een nest te bouwen voor de bevalling, om zo goed mogelijk voor de kleintjes te zorgen en om soms even afstand te nemen van de biggen om te rusten. Een kraamkooi belemmert het moedervarken in al deze belangrijke natuurlijke behoeftes.

Het belemmeren van natuurlijk gedrag kan leiden tot een verlate of langdurige bevalling, een hoger percentage doodgeboren jongen en moedervarkens die hun eigen biggen aanvallen.

Huisvestingsystemen met beter dierenwelzijn

Alternatieven voor ligboxen: in de EU worden al 3,5 miljoen moedervarkens tijdens de dracht gehuisvest in alternatieve systemen, waarin de dieren vrij kunnen rondlopen, zowel overdekt als met vrije uitloop.

Een goed huisvestingssysteem biedt een stimulerende omgeving die ruimte biedt aan een breed scala aan gedragingen. Moedervarkens krijgen materiaal om te wroeten en foerageren, kunnen naar buiten en hebben binnen voldoende ruimte en afzonderlijke plekken om te eten, rusten en bewegen.

Alternatieven voor kraamkooien: Naar schatting worden 1,5 miljoen

WAT MOET EUROPA DOEN?

De Europese Commissie moet zich inzetten om het gebruik van de zeer dieronvriendelijke kooien voor moedervarkens in de EU te beëindigen. CIWF vindt dat de EU en alle lidstaten het voorbeeld van de landen moeten volgen die een volledig verbod op ligboxen en kraamkooien hebben.

moedervarkens gehouden in verrijkte omgevingen tijdens de bevalling en het zogen van de biggen. Wanneer moedervarkens voldoende ruimte en stro hebben, kunnen ze aan hun instincten gehoor geven om een nest te bouwen. Ze kunnen goed voor hun biggetjes zorgen zoals zij dat willen en hebben de ruimte om even afstand te nemen om te rusten als dat nodig is. Vrije kraamsystemen zijn veel diervriendelijker en blijken ook commercieel een succes.

Wetgeving

Tot 2013 werden in de EU ligboxen gebruikt gedurende de hele dracht. Tegenwoordig verbiedt de EU Richtlijn voor varkens het gebruik van ligboxen na de eerste vier weken na inseminatie. Moedervarkens moeten dan in groepen gehouden worden tot een week voordat ze gaan bevallen.

In Zweden werd het gebruik van ligboxen al in 1988⁶ geheel verboden, in het Verenigd Koninkrijk in 1997 en in Noorwegen in 2000⁸.

In Nederland⁹ is het gebruik van ligboxen alleen toegestaan gedurende vier dagen. In Denemarken mogen ligboxen vanaf

2015 in nieuwe varkensstallen niet langer dan 3 dagen gebruikt worden en dit wordt in 2035¹⁰ van kracht op alle bestaande stallen. In Oostenrijk is de tijd in ligboxen beperkt tot maximaal 10 dagen.¹¹

In Noorwegen zijn kraamkooien verboden (ze zijn wel voor 7 dagen toegestaan voor erg bange moedervarkens, maar dat is in praktijk bijna nooit nodig)¹². Dit geldt ook voor Zweden¹³, en in Zwitserland worden kraamkooien geheel niet gebruikt.¹⁴. Denemarken wil dat in 2020 10% van alle moedervarkens niet meer in kraamkooien zit.¹⁵ Vanaf 2033 mogen moedervarkens in Oostenrijk enkel tijdens de 'kritische dagen' rond de geboorte (4-7 dagen)¹¹ in kraamkooien worden gehouden.

© Xiao Shibai/CIWF
Een moedervarken moet bevallen in een kooi en blijft hierin 4-5 weken opgesloten.

In de rest van de EU zijn kraamkooien toegestaan en worden ze stelselmatig tot 5 weken per dracht gebruikt.

Moeilijk te handhaven

Het is natuurlijk moeilijk voor de autoriteiten om te controleren of moedervarkens langer dan de toegestane tijd worden opgesloten in ligboxen. Daarom komt het hoogstwaarschijnlijk voor dat moedervarkens na inseminatie langer dan vier weken in deze kooien opgesloten zitten. Een algeheel verbod op deze systemen zou het welzijn voor moedervarkens erg verbeteren, en het veel praktischer maken voor de autoriteiten om te handhaven.

DE REALITEIT VAN LEVEN IN EEN KOOI

Moedervarkens

In de afgelopen jaren heeft CIWF veel varkenshouderijen door heel Europa bezocht. Het onderzoek bij Poolse varkenshouderijen in 2017 toonde de miserabele, uitzichtloze realiteit van een leven in kraamkooien en ligboxen.

De moedervarkens konden niet lopen. Sterker nog, ze konden niet eens gemakkelijk opstaan of liggen door de tralies, verzwakking van de poten en vergroeide hoeven. Negentig procent van de moedervarkens stond vastgezet met de kop naar de muur. Ze bleken vaak bang voor geluiden en mensen die in de ruimte rondliepen. Ze konden zich niet omdraaien naar de bron van hun angst of om hun biggen te beschermen, zoals hun natuurlijk instinct ze ingeeft.

Moedervarkens die op het punt stonden te bevallen, probeerden een gemakkelijke houding te zoeken, maar dat was onmogelijk in de kooi. Ze zijn gedwongen te bevallen op een harde, betonnen vloer en kunnen zich niet omdraaien of uitrekken.

De biggetjes hadden geen enkel strooisel of afleidingsmateriaal en onze inspecteurs zagen ze knagen op de staarten van de moeders. De moedervarkens konden niet eens hun hoofd omdraaien, laat staan er iets aan doen en moesten het gewoon ondergaan. Omdat hen niet de mogelijkheid werd geboden op natuurlijke wijze naar voedsel te zoeken, zagen inspecteurs de varkens herhaaldelijk op lucht 'kauwen' en kauwen op de tralies van hun kooi.

KOM IN ACTIE

De Europese Commissie moet zich inzetten om het gebruik van de zeer dieronvriendelijke kooien voor moedervarkens in de EU te beëindigen. CIWF roept de EU en alle lidstaten op om een volledig verbod op ligboxen en kraamkooien in te voeren en over te schakelen naar diervriendelijkere huisvestingsystemen met overdekte of vrije uitloop.

KAPPEN MET KOOIEN

HET IS TIJD VOOR DE EU OM TE KAPPEN MET KOOIEN VOOR MOEDERVARKENS

- **Achter tralies:** In de EU worden er jaarlijks meer dan 12 miljoen moedervarkens gehouden. Ongeveer 85% daarvan zit een deel van hun leven opgesloten in ligboxen of kraamkooien.
- **Gemiddelde lichaamsgrootte van een moedervarken:** breedte: 40 cm, lengte: 171 cm
- **Afmetingen ligbox/kraamkooi:** breedte: 60 cm; lengte 200-240 cm

HUISVESTINGSSYSTEMEN VOOR MOEDERVARKENS

INTENSIEF

Het gebruik van ligboxen en kraamkooien zonder enige vorm van verrijking. Lichaamsbeweging en natuurlijk gedrag worden zeer ernstig beperkt.

BETER WELZIJN - BINNEN

Geen gebruik van ligboxen of kraamkooien. De moedervarkens worden in groepen binnen gehuisvest tijdens de dracht en bevallen binnen in hokken waarin ze zich vrijelijk kunnen omdraaien. Er wordt nestmateriaal en stro aangeboden.

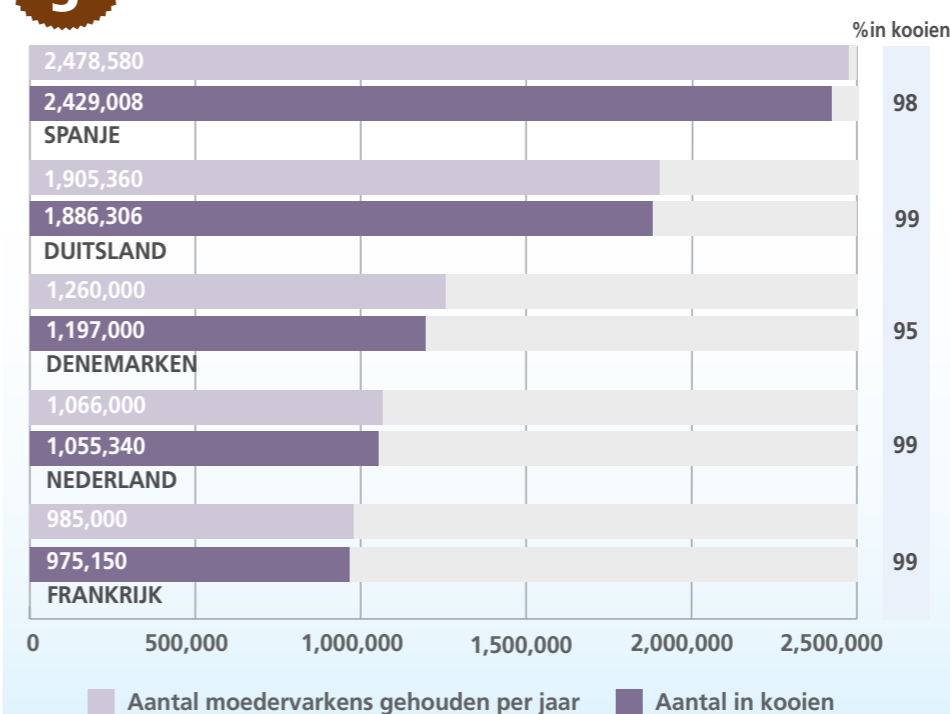
VRIJE UITLOOP OF BIOLOGISCH

Hoewel er in de EU geen wettelijke definitie is van vrije uitloop als het om varkens gaat, moeten lidstaten zich houden aan de wetgeving op juiste etikettering. Producten met etiketten waarop vrije uitloop staat moeten dus afkomstig zijn van bedrijven waarop toegang naar buiten wordt geboden. Ligboxen en kraamkooien worden hier doorgaans niet gebruikt.

TOP 5

EU-LANDEN DIE MOEDERVARKENS IN KOOIEN HOUDEN

Europese wetgeving voor biologische landbouw

Europese wetgeving voor biologische landbouw verbiedt het gebruik van iedere vorm van kooien en verplicht een uitloop naar buiten. De biggetjes kunnen langer bij de moeder blijven, wat leidt tot minder stress en waardoor er minder antibiotica nodig zijn. Sommige nationale keurmerken, zoals de Soil Association in het Verenigd Koninkrijk, gaan zelfs verder dan de Europese biologische eisen.

KWARTELS

In de EU worden tenminste 143 miljoen kwartels gehouden voor hun vlees en eieren. De meeste hiervan worden gehouden in kooien waar ze geen ruimte hebben voor hun meest basale natuurlijke gedrag. Dit leed is volstrekt onnodig; er bestaan voldoende diervriendelijkere alternatieven.

Het trieste leven in een kooi

Een van de ergste welzijnsproblemen voor kwartels in kooien heeft te maken met hun natuurlijke angstreactie. Wanneer ze in gevaar zijn, vliegen kwartels snel recht omhoog om te ontsnappen. In de stressvolle omgeving waarin ze gehouden worden, wordt zo'n schrikreactie snel uitgelokt, bijvoorbeeld door mensen die langs de kooien lopen. De vogels slaan dan met hun kop tegen de bovenkant van de kooi, wat tot verwondingen kan leiden.

Net als bij legkippen is de bewegingsruimte van kwartels in kooien ernstig beperkt en kunnen ze extreem gefrustreerd raken. Kwartels kunnen de meeste van hun natuurlijke gedragingen, waaronder rennen, stofbaden en naar eten zoeken foerageren niet uitvoeren.

Op sommige bedrijven worden maar liefst 80 vogels per kooi gehouden met zeer beperkte ruimte. Dat veroorzaakt stress, verhoogt de kans op verenpikken en zorgt ervoor dat de dieren minder voedsel binnenkrijgen.

Huisvestingsystemen met beter dierenwelzijn

Betere huisvestingsystemen voor kwartels zijn o.a. vrije uitloop en goed ontworpen scharrelsystemen die voldoende ruimte

en verrijking bieden, zoals strooisel-materiaal voor stofbaden. Het is belangrijk dat kwartels geschikt bodemmateriaal tot hun beschikking hebben, dat hun natuurlijke omgeving nabootst en voorkomt dat ze angstig worden, en ze voldoende ruimte hebben om op te vliegen.

Wetgeving

Momenteel is er geen soort-specifieke wetgeving die gehouden kwartels beschermt. Algemene EU wetgeving voor landbouw en nationale welzijnswetgeving is van toepassing, maar hierin wordt geen enkele bescherming geboden die specifiek is voor kwartels. Kale legbatterijen worden dan ook stelselmatig gebruikt.

WAT MOET EUROPA DOEN?

De Europese Commissie moet ervoor zorgen dat alle kwartels in de veehouderij bescherming krijgen. Commissie en lidstaten moeten effectieve maatregelen nemen om een einde te maken aan het gebruik van kooien voor kwartels en deze vervangen door diervriendelijkere huisvesting.

Kwartels in een kale legbatterij

HET IS TIJD VOOR DE EU OM TE KAPPEN MET KOOIEN VOOR KWARTELS

- **Achter tralies:** In de EU worden tenminste 143 miljoen kwartels gehouden voor hun vlees en eieren. Veel van deze vogels brengen hun hele leven door in een kooi, samengepropt met maar liefst 80 andere vogels
- **Een grote vogel:** Een kwartel is zo'n 18 cm lang en de spanwijdte van de vleugels is ca. 36 cm.
- **In een kleine kooi:** In één groepskooi worden wel 80 kwartels gepropt. De oppervlakte per vogel is kleiner dan die van een gemiddelde smartphone.

HUISVESTINGSSYSTEMEN KWARTELS

KALE KOOIEN EN SCHUREN:

SLECHT

Natuurlijke gedragingen worden ernstig beperkt. Geen beschutting waardoor kwartels snel angstig zijn. In kooien slaan ze bij een reactie op angst met hun kop tegen de bovenkant van de kooi.

BETERE SCHARRELSYSTEMEN:

BETER

Bieden meer ruimte, daglicht en verrijking, en staan meer natuurlijke gedragingen toe, zoals het nemen van een stofbad.

VRIJE UITLOOP:

BEST

Biedt weidengang en maakt veel natuurlijke gedragingen mogelijk, waaronder foerageren.

EENDEN EN GANZEN

Per jaar worden er in de EU rond de 40 miljoen eenden en ganzen gehouden voor foie gras. Meer dan negentig procent daarvan zijn eenden. De meeste van hen worden gedurende de laatste twee weken van hun leven in kooien opgesloten voor dwangvoeding. Zowel het houden van de dieren in kooien als dwangvoeding zijn dieronvriendelijke praktijken en volstrekt onnodig.

“Groepskooien voor eenden zijn klein en kaal, met een kale vloer van gaas. Er is geen strooisel of ruimte om te rusten. De vogels tonen aversie tegen de dwangvoerder en worden met opdrijfhekken tegen de voorkant van de kooi gedrukt en klemgezet om onder dwang gevoerd te worden.”

Prof. Donald M. Broom, emeritus hoogleraar dierenwelzijn, afdeling diergeneeskunde aan de universiteit van Cambridge. Co-auteur van 'The welfare of ducks during foie gras production'¹⁶

© istockphoto

Het trieste leven in een kooi

De meeste eenden en ganzen die voor foie gras gehouden worden leven de laatste twee weken van hun leven in een kooi. Naast het leed als gevolg van het leven in een kooi, worden deze vogels ook gedwongen enorme hoeveelheden voedsel te eten. Daardoor zwelt hun lever op tot tien keer de normale grootte en wordt ernstig ongerief veroorzaakt.

De kooien zijn meestal klein met een vloer van gaas zonder enige stro of stevige ondergrond om op te rusten. Op een waterbak na zijn deze kooien meestal helemaal kaal. De vogels ontwikkelen afwijkingen in houding en loopgedrag, en lopen verwondingen aan vleugels en poten op. Dwangvoeren kan ontstekingen en ander letsel aan de slokdarm veroorzaken.

Geen betere alternatieven

Foie gras die geproduceerd wordt met dwangvoeding is inherent wreed en deze productie moet verboden worden.

Wetgeving

EU wetgeving schrijft bij de huisvesting van eenden en ganzen voor dat er een geschikte vloer is die geen ongemak veroorzaakt, dat die bestrooid is met adequaat nestmateriaal, dat er strooisel wordt geboden ter verrijking en dat een kale omgeving vermeden wordt.¹⁷ Desondanks houdt de foie gras-industrie zich hier tijdens de periode van dwangvoeren niet aan en worden de eenden stelselmatig gehuisvest op gazen vloeren in kale kooien.

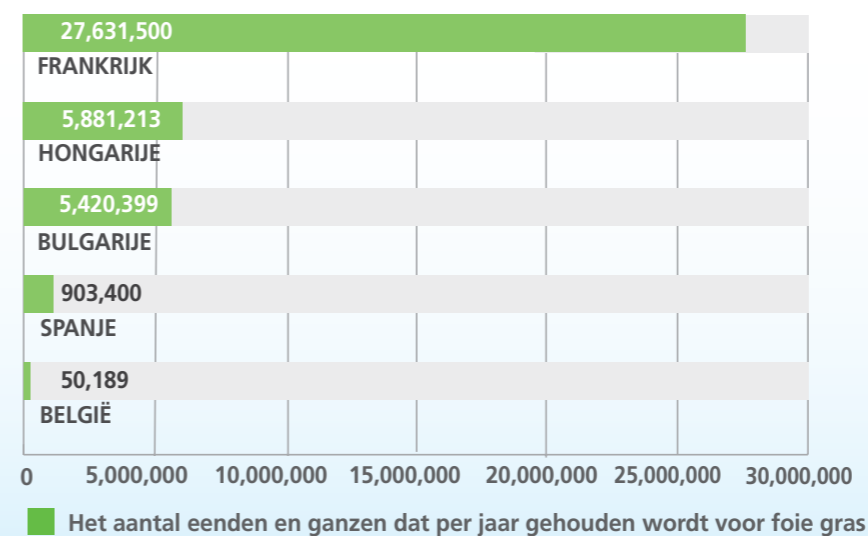
Het dwangvoeren van dieren voor niet-medische doeleinden, wat inherent is aan de huidige productie van foie gras, is expliciet verboden door specifieke wetgeving in zes van de negen Oostenrijkse provincies, in Tsjechië, Denemarken, Finland, Duitsland, Italië, Luxemburg, Noorwegen, Polen en, volgens de algemene dierenbeschermingswetten, ook in Ierland, Zweden, Zwitserland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

©L214 - Ethique & Animaux

TOP
5

EUROPESE PRODUCENTEN VAN FOIE GRAS

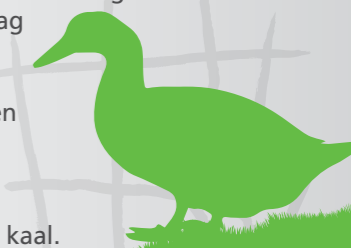

WAT MOET EUROPA DOEN?

De Europese Commissie moet het voortouw nemen om alle eenden en ganzen in de veehouderij te beschermen. Commissie en lidstaten moeten wetgeving invoeren en handhaven waarmee het houden van eenden en ganzen in kooien duidelijk verboden wordt. Ook moeten ze dwangvoeding bij dieren te verbieden.

HET IS TIJD VOOR DE EU OM TE KAPPEN MET KOOIEN VOOR EENDEN EN GANZEN VOOR FOIE GRAS

- **Achter tralies:** Eenden en ganzen worden in kooien gehouden tijdens de laatste twee weken van hun 8-11 weken lange leven en gedurende die tijd worden ze 2-4 keer per dag onder dwang gevoerd
- **Afmetingen van de kooi:** Elke eend heeft een ruimte die net zo groot is als twee A4'tjes
- **Kale kooien:** Eenden leven op draadgaas; op een waterbak na zijn de kooien helemaal kaal.

LAND	LEGKIPPEN		KONIJNEN		MOEDERVARKENS			ALLE DIEREN
	 KAPPEN MET KOOIEN		 KAPPEN MET KOOIEN		 KAPPEN MET KOOIEN			
	Aantal gehouden dieren per jaar	Aantal in kooien (% in kooien)	Aantal gehouden dieren per jaar	Aantal in kooien (% in kooien)	Aantal gehouden dieren per jaar	Aantal in ligboxen (% in ligboxen)	Aantal in kraamkooien (% in kraamkooien)	Aantal in kooien (inclusief kwartels, eenden en ganzen)
Oostenrijk	6,733,485	61,622 (1%)	0	0	239,210	180,479 (75%)*	227,250 (95%)	288,872
België	9,418,433	3,699,795 (39%)	2,876,572	0*	413,250	409,118 (99%)	388,455 (94%)	4,156,090
Bulgarije	4,788,687	2,703,935 (56%)	8,556	8,224 (96%)*	62,040	55,836 (90%)	55,836 (90%)	7,646,354
Kroatië	1,857,745	1,358,702 (73%)	4,177	4,015 (96%)*	118,000	50,100 (42%)	50,100 (42%)	1,412,817
Cyprus	453,488	325,318 (72%)	9,702	9,326 (96%)*	33,280	26,166 (79%)*	32,947 (99%)*	367,591
Tsjechië	5,806,886	4,876,207 (84%)	655,838	630,397 (96%)*	136,050	108,050 (79%)*	136,050 (100%)	5,642,654
Denemarken	4,424,342	865,188 (20%)	0	0	1,260,000	882,000 (70%)	1,197,000 (95%)	2,062,188
Estland	1,051,881	907,942 (86%)	0	0	26,600	0	25,270 (95%)	1,033,212
Finland	4,321,599	2,591,251 (60%)	0	0	99,100	57,478 (58%)	97,118 (98%)	2,688,369
Frankrijk	49,046,170	31,806,415 (65%)	29,000,000	27,985,000 (97%)	985,000	709,200 (72%)	975,150 (99%)	85,529,915
Duitsland	52,654,659	3,631,054 (7%)	3,400,000	3,268,109 (96%)*	1,905,360	1,498,087 (79%)*	1,886,306 (99%)	8,785,470
Griekenland	4,300,313	3,631,413 (84%)	336,801	323,736 (96%)*	118,000	64,663 (55%)*	81,420 (69%)*	4,036,569
Hongarije	6,975,187	4,423,666 (63%)	4,350,000	2,610,000 (60%)	250,000	75,000 (30%)	197,500 (79%)*	11,629,258
Ierland	3,470,665	1,881,394 (54%)	0	0	148,950	145,971 (98%)	141,503 (95%)	2,027,365
Italië	34,963,657	21,597,438 (62%)	24,500,000	23,642,500 (97%)	561,640	419,286 (75%)*	527,942 (94%)*	45,767,880
Letland	2,829,276	2,447,954 (87%)	30,000	28,836 (96%)*	35,490	25,367 (71%)*	31,941 (90%)*	2,508,731
Litouwen	2,790,539	2,670,443 (96%)	0	0	50,300	23,569 (47%)*	29,677 (59%)*	2,700,120
Luxemburg	114,201	0	0	0	6,570	4,279 (65%)*	5,387 (82%)*	5,387
Malta	336,209	326,123 (97%)	50,000	48,060 (96%)*	3,460	3,287 (95%)	3,460 (100%)	377,643
Nederland	34,326,001	6,234,000 (18%)	25,000	10,000 (40%)	1,066,000	1,012,700 (95%)	1,055,340 (99%)	7,299,340
Polen	46,269,911	40,182,119 (87%)	1,010,000	970,821 (96%)*	909,000	317,645 (35%)*	399,960 (44%)*	41,552,900
Portugal	9,225,913	8,556,836 (93%)	4,295,940	4,129,294 (96%)*	235,640	164,686 (70%)*	207,363 (88%)*	12,959,760
Roemenië	7,984,125	4,779,611 (60%)	0	0	342,000	153,900 (45%)	153,900 (45%)	4,933,511
Slovakije	3,078,126	2,601,903 (85%)	0	0	57,140	40,842 (71%)*	51,426 (90%)*	2,653,329
Slovenië	1,199,022	687,110 (57%)	10,000	9,612 (96%)*	20,470	3,739 (18%)*	4,708 (23%)*	701,430
Spanje	46,732,918	41,046,685 (88%)	48,500,000	48,252,650 (99%)	2,478,580	2,181,150 (88%)	2,429,008 (98%)	92,541,403
Zweden	8,060,982	988,488 (12%)	12,500	0	131,500	0	0	988,488
Groot-Brittannië	44,132,492	16,399,876 (37%)	0	0	494,000	0	261,820 (53%)	16,677,636
Europese Unie	397,348,656	211,282,574 (53%)	119,075,086	111,930,581 (94%)	12,186,630	8,612,599 (71%)*	10,653,837 (87%)*	368,974,282

CONCLUSIE

Zowel wetenschappers als burgers zijn het erover eens: het gebruik van kooien is uit de tijd, onnodig en veroorzaakt ernstig dierenleed. Het is de hoogste tijd dat kooien verdwijnen uit de Europese veehouderij.

Wij roepen beleidsmakers op de voorbeelden te volgen van Europese lidstaten die al hun eerste stappen hebben gezet en nationale regelgeving hebben ingesteld om het gebruik van kooien te beëindigen. **Jij kunt meehelpen.**

WE VRAGEN JOU OM IN ACTIE TE KOMEN:

Schrijf de Eurocommissaris voor Gezondheid en voedselveiligheid en vraag hem EU wetgeving voor te stellen om het gebruik van alle kooien in de veehouderij te beëindigen.

Dring er bij je eigen regering op aan nationale regelgeving op te stellen die een einde maakt aan het gebruik van kooien. En vraag de regering druk uit te oefenen op Europa.

Koop kooivrije producten: wanneer je dierlijke producten koopt, zorg ervoor dat je kiest voor vrije uitloop of biologisch.

Vraag jouw supermarkt en restaurants in jouw buurt om enkel voor kooivrije producten te kiezen.

Schrijf je in op de e-mail-nieuwsbrief en ontvang het laatste nieuws over hoe jij de dieren kunt helpen, via www.ciwf.nl/nieuwsbrief

HET IS TIJD OM TE
**KAPPEN
MET
KOOIEN**

Uitleg data

Data over de jaarlijkse aantallen dieren zijn afkomstig van publicaties van de volgende bronnen: Moedervarkens – Eurostat 2017; Legkippen – CIRCABC 2017; Konijnen – Europese Commissie (DG Santé) 2016; Eenden en ganzen – ITAVI 2016 en SSP, Eurofoiegras 2016; Kwartels – statistieken van industrie en nationale overheden. Waar geen gepubliceerde cijfers voorhanden zijn, zijn schattingen gemaakt (aangegeven met *) gebaseerd op data van meerdere betrouwbare bronnen. Voor meer informatie over de gebruikte methode kunt u contact opnemen met research@ciwf.org.

BRONNEN

¹ Royal Decree concerning the welfare of rabbits in farms, 29/06/14 / Arrêté royal relatif au bien-être des lapins dans les élevages, 29 juin 2014. C – 2014/24303. http://www.etaamb.be/fr/arrete-royal-du-29-juin-2014_n2014024303.html

² Council Directive 1999/74/EC of 19 July 1999 laying down minimum standards for the protection of laying hens. Official Journal L203, 03.08.1999 p. 0053-0057. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1999:203:0053:0057:EN:PDF>

³ Annex, Table 1 (Ares (2011)524071 - 13/05/2011), in House of Commons, EFRA Committee, 2011. The implications of the Welfare of Laying Hens Directive for the egg industry. www.publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmselect/cmenvfru/writev/egg/egg.pdf

⁴ Tierschutzgesetz [Animal Welfare Law], BGBl. I Nr. 118/2004 as amended by BGBl. I Nr. 80/2010, Article 18(3). The law bans any more cages from being built after 2005 and then allows only 15 years more for existing ones to continue (ie banning from 2020). <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20003541>

⁵ Tierschutz-Nutztierhaltungsverordnung [Animal Welfare Livestock Regulation], Tierschutz-Nutztierhaltungsverordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 22. August 2006 (BGBl. I S. 2043), die zuletzt durch Artikel 3 Absatz 2 des Gesetzes vom 30. Juni 2017 (BGBl. I S. 2147) geändert worden ist. § 45 Nr. 4: http://www.gesetze-im-internet.de/tierschnutztv/_45.html

⁶ Djurskyddsförordning (1988:539) [Animal Health Ordinance] §3, 14 & 15: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddsforordning-1988539_sfs-1988-539

⁷ SI 1991 No. 1477 The Welfare of Pigs Regulations. www.legislation.gov.uk/ukSI/1991/1477/made

⁸ Regulations on Pigs, 2003. Forskrift om hold av svin. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-02-18-175?q=hold%20av%20svin>

⁹ Besluit Houders van dieren (Decree to keepers of animals) 2014, article 2.15, <http://wetten.overheid.nl/BWBR0035217/2015-09-15>

¹⁰ Ministry of Agriculture, Denmark, 2014. Pig Welfare Action Plan 2014 [in English]. <http://en.mfvm.dk/focus-on/animalwelfare/pig-welfare-action-plan-2014/>; SEGES, Danish Product Standard, June 2017, http://www.pigresearchcentre.dk/~media/Files/DANISH/DANISH%20produktstandard/Produkt_Standard_UK.pdf; “Consolidated Act on indoor keeping of gilts, pregnant sows and dry pregnant sows” (Bekendtgørelse af lov om indendørs hold af gylte, goldsøer og drægtige søer). Entered into force on 14 Jan 2017, based on Department of the Environment and Agriculture legislation of 2015 as amended in 2016. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186206>

¹¹ 1. Tierhaltungsverordnung, 2018. 13. Anl. 5. BGBl. II No. 485/2004 last amended by Federal Law Gazette II No. 151/2017. Para 3.2 regarding sow stalls. Para 3.3.2 regarding farrowing crates. Available from: <https://www.ris.bka.gv.at/>

¹² Regulations on Pigs, 2003. Forskrift om hold av svin. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-02-18-175?q=hold%20av%20svin>

¹³ Djurskyddsförordning (1988:539) [Animal Health Ordinance] §3, 14 & 15: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddsforordning-1988539_sfs-1988-539

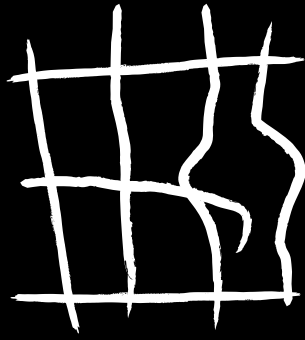
¹⁴ Ordinance of the FSVO on the detention of farm animals and domestic animals. 455.110.1, August 27, 2008 (as of 1st March 2018). The Federal Office for Food Safety and Veterinary Affairs (FSVO): <https://www.admin.ch/opc/fr/classified-compilation/20080804/index.html>

¹⁵ Ministry of Agriculture, Denmark, 2014. Pig Welfare Action Plan 2014 [in English]. <http://en.mfvm.dk/focus-on/animalwelfare/pig-welfare-action-plan-2014/>

¹⁶ Rochlitz, I. and Broom, D.M., 2017. The welfare of ducks during foie gras production. *Animal Welfare*, 26(2), pp.135-149.

¹⁷ Council of Europe, 1999. Recommendations adopted by the Standing Committee of the European Convention for the protection of animals kept for farming purposes (ETS 87) (t-ap): Recommendation concerning domestic geese; Recommendation concerning domestic ducks; Recommendation concerning muskovy ducks and hybrids of muskovy and domestic ducks.

KAPPEN MET **KOOIEN**

**WAAROM DE EU MOET STOPPEN MET HET
GEBRUIK VAN KOOIEN IN DE VEEHOUDERIJ**

Compassion in World Farming Nederland
Postbus 1305
6501 BH Nijmegen

Tel: 024-3555552
E-mail: service@ciwf.nl
website: www.ciwf.nl

COMPASSION
in world farming
ciwf.org